

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMINDA TİYATRO VE DRAMA DERS MÜFREDATININ MODEL ANALİZİ¹

Bülent SEZGİN*

ÖZ

Türkiye’de eğitimde drama ve tiyatro alanındaki en temel eksikliklerden birisi sistematik program oluşturma konusunda yaşanan aksaklıklardır. Oyun, drama ve tiyatroyu bir bütün olarak düşünmek ve birbiriyle bağlantısını koparmadan bir müfredat modeli oluşturmak için öncelikle araştırma yapılması gerekmektedir. Bu makalenin amacı dünyada en geçerli eğitim modellerinden birisi olarak kabul edilen IBO (Uluslararası Bakalorya) programı kapsamındaki drama ve tiyatro derslerinin içeriğine dair bir analiz yapmaktır. IBO müfredatında eğitim gören bir öğrenci anaokulundan liseye kadar farklı düzeylerde drama ve tiyatroyla tanışır. İlk yıllar programı kapsamında çapraz müfredat uygulamalarında drama çok önemli iken, lisede iki yıl boyunca bağımsız bir tiyatro dersi olarak yer alır. Lisedeki iki yıllık tiyatro ders programı uygulama, teori ve kültürlerarasılık bağlamında oldukça kapsamlı bir içeriktedir. Makalede temel olarak eğitim alanındaki tarihsel gelişmeler ışığında, IBO sistemi ve IBO sisteminde eğitimde drama ve sanat olarak tiyatroyun yapılması analiz edilecektir.

Anahtar Sözcükler: IB programı, eğitimde drama, tiyatro

MODEL ANALYSIS OF INTERNATIONAL BACCALAUREATE PROGRAMME’S DRAMA AND THEATRE COURSE CURRICULUM

ABSTRACT

In the field of drama and theatre in education in Turkey, one of the basic defects is the lack of creating systematic curriculum programme. To construct a deep relationship between play, drama, and theatre, and to produce a curriculum model without breaking the interconnectivity we need to examine the drama and theatre literature and conduct a lot of research. The aim of this paper is to analyze the content of theatre and drama courses in the International Baccalaureate Programme’s (IBO) curriculum, which is accepted as one of the most recognized education models.. In IBO

¹ Bu yazı 18-19-20 Nisan 2011 tarihinde Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi Doç. Dr. Nihal Kuyumcu tarafından düzenlenen ve İstanbul Üniversitesi’nde yapılan Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Sempozyumunda sözlü olarak sunulan ilk versiyonundan hareketle geliştirilmiştir.

* Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yarı-Zamanlı Öğretim Görevlisi, Dr.Bülent Sezgin, bulentsezgin1976@gmail.com

programme, one student has drama and theatre course from early childhood education to high school, but every year the content of the course differs. Especially in primary levels of IBO, drama has an important role for cross-curriculum application. However, in high school theatre becomes a distinct course. A two-year theatre course program in high school has a comprehensive content in the concept in the context of practice, theory, and interculturalism. In this paper, IBO system, drama in education, and the structuring of theatre as an art were analysed in the light of the historical development in the history of education.

Keywords: *International Baccalaureate programme, drama in education, theatre*

GİRİŞ

20. yüzyıl boyunca, eğitim felsefesi anlamında iki ana eğilimin olduğu söylenebilir. ‘Boş kap’ metaforu ile betimlenen geleneksel eğitim anlayışı ile ‘çiçek açan tohum’ metaforu ile betimlenen ‘hümanist’ eğitim anlayışı birbiriyle dinamik bir şekilde etkileşim içinde olmuştur.

Geleneksel eğitimin amacı kişiye bilgi ve değer aktarımı sağlamaktır. Sözlük tanımlarına bile yerleşen bu anlayışa göre, bilgi genele aittir ve gerçekler değişmezdir. Eğitimin amacı kültürün bir kuşaktan diğerine aktarımını devam ettirmektir. Geleneksel eğitim aynı zamanda ulus-devlet kapitalizmin çıkarları doğrultusunda birey yetiştirilmesi amacıyla yapılandırılmış, çoğunlukla devletin güçlü ideolojik aygıtlarından birisi olan formel okul sistemini içinde konumlanmıştır. Boş bir sürahi olarak düşünülen bireylerin amacı eğitim yoluyla ‘doldurulmak’ ve ‘beceri kazanmaktır’. Geleneksel eğitim davranış denetimi ve beceri kazandırma anlayışı üzerine kuruludur. Beceri kazanmak isteyen pasif konumdaki öğrencinin, eğitimin aktif öznesi olan öğretmenden gerekli donanımları alması gerekir. Öğretmenin verdiği donanımları ölçme aracı ise sınavlar ve testlerdir.

Hümanist eğitim anlayışı ise, geleneksel eğitimin argümanlarına karşı bir anlayışla hareket eder. Noam Chomsky’nin terimleriyle konuşursak bir birey istenildiği gibi şekillendirilebilecek, üzerine istenildiği gibi yazılabilecek boş bir zihinsel levhadan (*tabula rasa*) ibaret değildir. Birey kendine özgü doğası olan bir varlıktır ve eğitmen eğitim sürecinde öğrenciye tıpkı bir bahçıvanın genç bir ağaca baktığı gibi olarak yaklaşmalıdır.

Froebel’in metaforuyla eğitmen boş bir kaba su dolduran kişi değil, tam aksine bir çiçeğin kendi bildiği yoldan büyümesine yardımcı

olan ve tevazu içinde davranan kişidir. Hümanist eğitim anlayışı romantizm, liberalizm ve anarşizm düşüncelerinin etkisindedir. Wilhelm von Humboldt, John Dewey, Bertrand Russell, Noam Chomsky gibi düşünürler bu anlayışı destekleyici yayınlar yapmışlardır. Bireysel gelişime önem verilmeli, farklı öğrenme stillerine saygı duyulmalıdır. 20.yüzyılda geleneksel eğitimin alternatifi olarak, öğretmen merkezli bir eğitimden ziyade, çocuk ve birey merkezli bir eğitim sistemi önerisi de ortaya çıkmıştır.

Hümanist eğitim felsefesi çıkışı itibarıyla ulus-devlet kapitalizmine eleştirel yaklaşımlarda bulunmaktadır. Bertrand Russell'in deyiimiyle *"üretimin nihai amacı mal üretmek değil, birbirleriyle eşit bir şekilde ilişki kuran özgür insanlar yaratmaktır"* ve John Dewey'in deyiimiyle *"üretimin nihai hedefi meta üretimi değil, birbirleriyle eşitlik temelinde ilişkilenen özgür insanların üretimi olmalıdır"*. (Chomsky, 2007)

Ancak hümanist eğitim düşüncesinin statik bir şekilde kaldığını söylemek yanlış olacaktır. Felsefi yaklaşımlar onu kullananlar tarafından istenildiği gibi manipüle edilebilecek bir yapıdadır. 20.yüzyıldan günümüze eğitimin reforme edilmesiyle ilgili yeni yaklaşımların hem devletlerin kendi varlığını sürdürmesi nezdinde, hem de alternatif kurumlar tarafından kullanıldığı daha gerçekçi bir yorum olacaktır.

Eğitim felsefesi konusunda günümüz açısından gelinen nokta da, geleneksel eğitim anlayışının dünya genelinde hâkimiyetini sürdürdüğü söylenebilir. Ancak küreselleşme çağında toplumsal, kültürel ve bilgi yapılarındaki değişimin eğitimin geleneksel normlarla devam etmesini zora soktuğu, sistemsel ve alternatif eğitim düzeyinde yeni arayışların sürdüğü belirtilmelidir. Dr.Karin Tusting'e göre; 1970'li yıllar sonrasında hem nörolojik araştırmalardaki değişimler hem de toplumsal-sosyal değişimler, öğrenme konusunda yenilikçi yaklaşımları da beraberinde getirmiştir. 1970 sonrasında beş yeni yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bunlar;

- a) **Öz-Yönelimli Öğrenme:** Öğrenenlerin eğitime katılmalarında bireysel motivasyonu vurgular ve öz-yönelimli özerk öğrenmeye eğilimi olduğunu belirtir. Bireysel öz yönelim aynı zamanda toplumsal bağlama sahiptir. Öz-yönelimli öğrenmenin kurumsal yapıların dışında kendini yetiştirme (autodidaxy),

öğrenmenin denetimi, kişisel tutum ve özellikler, öz-yönetim gibi dört ana özeliği vardır.

- b) Öğrenmeyi Öğrenme:** Bu kavram kişinin kendi öğrenme süreçlerinin farkına varması ve bu farkındalığı yönetme süreci olarak tanımlanır. Öğrenmeyi öğrenme kavramı, yaşam boyu öğrenme politikalarının gelişmesiyle daha popüler hale gelmiştir.
- c) Informal Öğrenme:** Öğrenmenin derslik ve formel öğrenme ortamları dışında da oluşabileceğinin farkına varılmasını vurgulayan yaklaşımdır. Bazı araştırmalarda formel eğitim süreçlerinde bile, rastlantısallığın ve informal öğrenmenin oldukça etkili bir bileşen olduğu belirtilir.
- d) Düşünsel ve Deneysel Öğrenme:** John Dewey'in çalışmaları düşünsel (reflective thinking) ve deneysel (experiential thinking) öğrenme kavramlarının temelini oluşturur. John Dewey'in 1933 yılında yazdığı "Nasıl Düşünüyoruz?" adlı çalışmada, düşünsel düşünce ve eğitim ilişkisini incelemektedir. John Dewey, gerçek yaşamda insanın bir sorun ya da ikilem ile karşılaştığında düşünsel düşünce sürecinin harekete geçtiğini belirtir. John Dewey'e göre, düşünmenin beş evresi vardır:
- "(1) Öneriler evresi; zihin muhtemel bir çözüme doğru sıçrar; (2) bir probleme ilişkin hissedilen (doğrudan deneyimlenen) zorluğun ya da yanıtı aranan sorunun çözümü için karmaşanın düşünselleştirilmesi (intellectualization) evresi; (3) ilk önerinin kullanımından sonra, yol gösterici bir başka fikir ya da hipotez geliştirmek için gözlemi başlatmak ve devam ettirmek ya da diğer gerçek materyalleri toplamak, (4) düşünce ya da varsayımı zihinsel olarak elden geçirmek (nedenselleştirme; sonuç çıkarma açısından nedenselleştirmenin tamamı değildir ama parçasıdır) ve (5) hipotezi açık veya örtük eylemle test etmek." (Tusting, 2011: 61)
- e) Dönüştürücü Öğrenme:** Öğrenmenin dönüştürücü potansiyeline odaklanan modeller, deneyimin eleştirel düşünümü esas almasına vurgu yapmaktadır. Dönüştürücü modellerde, öğrenme temel olarak bireysel ve toplumsal dönüşümün bir yoludur. Bu modelin gelişiminde ABD'li eğitim sosyoloğu Jack

Mezirow ve Brezilya'lı muhalif eğitimbilimci Paulo Freiera'nın görüşleri etkili olmuştur. Jack Mezirow perspektif dönüşümü adlı öğrenme modelinde, düşünümün üç temel aracı olduğunu söyler. Eyleme yol göstermek, alışılmamış olana tutarlılık kazandırmak ve zaten bilinene dair olumlamayı gözden geçirmek. Bu üçüncü amaç, eleştirel düşünmeyi harekete geçirerek, toplumsal ve bireysel varsayımların sorgulanmasını sağlar.

Dr.Karin Tusting'in eğitimde beş eğilim saptaması, eğitim dünyasında ciddi bir iç mücadelenin olduğunu göstermektedir. Global kapitalizm çağında tüm devletler, eğitim sistemlerini hem reforme etmek mecburiyetinde hem de statükonun korunması için eşitsiz ve demokratik olmayan eğitim uygulamalarını devam ettirmek zorundadır. Kapitalizm çağında iktidar odaklarının kendi pozisyonları korumak için sadece baskı yapmadığı, 'incelikli' kültürel propaganda teknikleriyle yenilikçi çalışmaların içini boşaltarak 'ehlileştirildiği' herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Özetle 20.yüzyıl başından bu yana eğitim ile ilgili tartışmaların felsefi ve politik anlamda okunmasında yarar vardır.

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu (IBO)

Yukarıdaki tartışmalar ışığında, ilk olarak IBO programının genel paradigmasına dair bazı tanımlamalar yapılmalıdır. Uluslararası Bakalorya Organizasyonu (IBO), 1968 yılında İsviçre'nin Cenevre kentinde kültürlerarası ve evrensel geçerliliği olan bir eğitim müfredatını hayata geçirmek için kuruldu. Avrupa ülkelerindeki ulusal eğitim müfredatlarının en iyi yönleri incelenerek oluşturulan IBO müfredatı, özünde birey merkezli eleştirel düşünceyi hayata geçirmeyi, sıkı bir ölçme değerlendirme ile akademik dürüstlüğü sağlamayı ve farklı düşünce ve inançlara hoşgörüyü sahip öğrenciler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Dünya genelinde 2147 eğitim kurumunun uyguladığı bu program, Türkiye'de de uluslararası akreditasyon almış 24 okul tarafından resmi olarak uygulanmaktadır. Türkiye'de IBO programını uygulayan 23 özel okul, bir tane de devlet okulu (İstanbul Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi) bulunmaktadır. Türkiye'de programı uygulayan okulların nitelikli ve seçkin özel okullar olduğunu da vurgulamak gerekmektedir.

Programın resmi kitapçıkları incelendiğinde sürekli olarak IBO'nun misyonu, vizyonu ve oluşturulmak istenen yeni bir öğrenci profilinden bahsedilir. IBO öğrenci profili on maddeyi içerir; bunlar *araştıran, bilgili, düşünen, iletişim kurabilen, ilkel, açık fikirli, duyarlı, öğrendiğini yansıtabilen, dengeli ve risk alabilen* kavramlarıdır.

Disiplinlerarası bir şekilde meseleye bakıldığında, IBO sisteminin 1960'lı yıllar sonrasında gelişen kapitalist modernleşmenin dönüşüm geçirdiği dönemde, hâkim sınıfların bir ihtiyacı sonunda ortaya çıktığı iddia edilebilir. Küresel sermayenin ve globalizmin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yapılandırılan eğitim programı, yenilikçi liberal bir paradigmayı kendine baz alır. Küresel sermaye özünde dünyanın her ülkesinde görev yapabilecek, farklı etnik ve dinsel kimliklerle uzlaşmaya açık, risk alabilen, lider özellikleri olan yaratıcı bireylere ihtiyaç duyar. IBO eğitim sistemindeki birey tipi, yeniliğe ve değişime açık, kendini geliştiren ve risk almaya eğilimli bir kişilik modelini baz alır. Bu model de, aslında neo-liberal kapitalizm döneminin istediği yönetici sınıf profilini oluşturmaktadır.

Ayrıca ulus-ötesi şirketlerin dünya çapında hızlı gelişimi, bu şirketlerde çalışan üst düzey yöneticilerin ve devlet görevlilerinin (diplomat, elçi, üst düzey şirket yöneticisi vs.) çocukları için de bir eğitim sorunu ortaya çıkarmıştır. IBO'nun devreye girmesiyle bu kesimler için sorun büyük ölçüde çözülmüştür. IBO'nun yaygınlaşmasıyla bir çocuk ya da genç dünyanın hangi ülkesine giderse gitsin aynı eğitim sistemini uygulamaya devam edebilme şansına sahiptir. Bu sistem elit yönetici sınıfların aile yaşamını düzenleme açısından son derecede önemlidir.

IBO sisteminde yetişen bir çocuk oldukça kapsamlı, nitelikli ve seçkin bir eğitim almaktadır. IBO özünde ulusal eğitim sistemlerindeki ezberciliğe ve statükoculuğa karşı yapılandırılmıştır. Özellikle gelir düzeyi yüksek ailelerin çocukları ve sınav baskısından uzak öğrenciler için IBO oldukça işlevsel bir programdır. Çoklu-zekâ kuramlarından da etkilenen IBO müfredat modelinde sanat oldukça önemli bir yerde durmaktadır. IBO ilk yıllar programı (IB-PYP) 3-12 yaş aralığını, ortaokul programı (IB-MYP) 12-16 yaş aralığını, diploma programı (IB-DP) ise 16-18 yaş aralığını kapsar. Bu makalede, esasen IBO kapsamındaki drama ve tiyatro ders içeriklerinin nasıl yapılandırıldığı üzerinde durulacaktır.

IB-PYP (IBO İlk Yıllar Programı) kapsamındaki tüm dersler çapraz müfredat uygulaması dâhilinde aşağıdaki üç açık uçlu soruya yanıt vermeye çalışır:

1. Ne öğrenmek istiyoruz?
2. En iyi nasıl öğreniriz?
3. Öğrendiğimizi nasıl anlarız?

IB-PYP kapsamında tüm derslerin ortak sorgulama yaptığı ana temalar da şunlardır:

1. Biz kimiz?
2. Zaman ve mekândaki yerimiz?
3. Kendimizi ifade etme biçimimiz?
4. Dünyanın işleyişi
5. Kendi kendimizi organize etmek
6. Gezegeni paylaşmak

IB-PYP (IBO İlk Yıllar Programı) Drama Çalışması: Kapsam ve İçerik

IB-PYP kapsamında drama çapraz müfredat uygulamalarında çok önemli bir işleve sahiptir. Buna göre drama seçmeli bir ders olarak değil, müzik ve görsel sanatlarla beraber çapraz müfredat uygulaması için tüm derslerin içinde kullanılır. Yani drama bağımsız bir ders değil, bir öğrenme aracıdır. Öğrenilen şey ise *sanatın kendisini öğrenme ve sanat yoluyla öğrenme* olarak ikiye ayrılabilir. IB-PYP'deki drama mantığı, öğrencinin üzerinde çalıştıkları sorgulama ünitesinden alınmış kavramları drama yoluyla incelemesidir. IBO bir yandan ticari bir organizasyon olduğu için, sadece akredite olmuş okullara kendi özgün materyallerini kullanma hakkı vermektedir. Ancak günümüzde internet kanalıyla tüm bilgilerin yayınlandığı görülmektedir. Bu makalede incelenen IBO PYP Drama Scope and Sequences adlı müfredat materyali (<http://www.drscct.com/Admin/PYP/scopesequence/drama.pdf>) linkinden incelenebilir.

IB-PYP drama, daha çok eğitimde drama (DIE: Drama in Education) uygulamalarına odaklanır, ancak bunu yaparken öğrenciye drama yoluyla eğlenerek öğrenme perspektifi verir. Aynı zamanda öğrencinin tiyatro sanatına dair bilgilenmesini de sağlar. Bu anlamda IB-PYP drama özgün bir içeriğe sahiptir.

Bir öğretmenin drama yoluyla sorgulama programı oluşturması için kendisine dört temel soruyu sorması gerekir:

1. Öğrencinin neyi öğrenmesini istiyoruz?
2. Öğretmenler bu konuyla ilgili ne öğrenmelidir?
3. Öğrenciler en iyi nasıl öğrenir?
4. Öğrencilerin ne öğrendiğini nasıl anlarız?

PYP’de drama kapsamındaki ana beklentiler altı başlık altında toplanabilir:

- a) Yaratıcı araştırma ve ifade etme,
- b) Tekniği içselleştirme,
- c) Performans,
- d) Kişisel ve sosyal gelişim,
- e) Yansıtma-değerlendirme-zevk alma,
- f) Toplumun içindeki drama.

Pratikte bu altı başlık birbiriyle iç içe ve iletişim içinde olmasına rağmen her biri oldukça detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Drama programındaki altı başlığın 3-5, 5-7, 7-9 ve 9-12 yaş aralığında nasıl geliştiği tablolarla tanımlanmıştır.

Yaratıcı araştırma ve ifade etme sürecinde öğrenciler hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını geliştirme şansı elde ederler ve bunları çeşitli drama durumlarına uygulayabilirler. *Tekniği içselleştirme* sürecinde öğrenciler senaryo yazma, sahne yönetme ve kostüm, özel efekt ve set düzenleme gibi bazı teknik durumlara karşı becerilerini geliştirirler. *Performans* sürecinde öğrenciler bir karakter geliştirir ve ses, jest ve mimiklerini kullanarak verilen duruma uygun rol oynama ediminde bulunurlar. *Kişisel ve sosyal gelişim* sürecinde öğrenciler tartışma becerilerini geliştirirler ve küçük gruplar içinde bağımsız ve ortak grup çalışması yaparlar. *Yansıtma, değerlendirme ve zevk alma* sürecinde öğrenciler performanslarını geliştirmek için kendilerinin ve başkalarının çalışmalarını üzerinde düşünmek için zaman harcarlar. *Toplumun içindeki drama* sürecinde öğrenciler, performans sanatlarıyla ilgili deneyimlerini tartışır, öykünün anlatımını açıklar, üretimdeki elementlerin etkili olup olmadığını tanımlarken farklı kültür ve dönemlere ait teatral gelenekleri analiz ederler. Özetle PYP kapsamındaki drama bir disiplin olarak yaratıcı yeteneklerin, sözlü ve sözsüz anlatımların, başkalarının bakış açılarına farkındalık oluşturmanın ve estetik zevk ve hazzin gelişmesini içerir.

Program okullar tarafından öğretmen niteliğine bağlı şekilde, mekân ve süre bakımından esnek tanımlanmıştır. PYP’deki drama anlayışı eğitimcilere ilkesel bir çerçeve sunar. Ortak kavramlar için 21

kelimeden oluşan bir sözlük bile hazırlanmıştır. Programı uygulamak isteyen öğretmenler anahtar kavramlardan yola çıkarak kendi özgün tarzlarını ortaya çıkarmalıdır. Bunun için ise drama tekniğini kullanacak öğretmenin işlenecek konulara dair ön bir fikri ve hazırlığı olmalıdır. Ayrıca öğrencilere kendi çalışmalarını drama yoluyla aktif bir şekilde yansıtmaya fırsatı verilmelidir. Örneğin yaşı daha büyük öğrencilerin drama yaparak kendi öğrendiklerini küçük yaştaki öğrencilere açıklama ve ifade etmesi tavsiye edilmeli ve böylelikle küçük yaştaki öğrencilerin yeni bir deneyim kazanması sağlanmalıdır. Öğretmen çocuğun drama sürecindeki gelişimini kayıt altına almalı, yönergelere uygun portfolyo çalışmaları yapmasını teşvik etmelidir.

Yaş gruplarına göre dramanın ne tür bir gelişim evresi geçirdiği Türkiye’de çok fazla incelenmemiş alanlardan birisidir. Özellikle uygulama düzeyinde drama çalışmaları yapılırken yaş ve gelişim özellikleri analiz edilememektedir. PYP drama bu anlamda okul öncesinden ortaokula kadar en azından araştırmacılara bir tartışma zemini sağlar. Örneğin bir çocuğun hangi yaşta tiyatro yapabileceği ya da sahne performansını seyirci ile hangi dönemde paylaşacağı tartışmalı konulardan birisidir. PYP drama çocuğun gelişimsel özelliklerini dikkate alan bir yaklaşım içermektedir. PYP drama kitapçığında, performans konusu yaş gruplarına göre incelenir, aşağıdaki bölüm örneklem oluşturmak için kitapçıktan özetlenmiştir.

Performans başlığında 3-5 yaş aralığının sonuna doğru bir çocuk:

Pek çok sesi taklit eder örneğin; yüksek ya da alçak ses çıkaran bir kuşu, hırıltı ve ya kükremeyi. Hareketleri veya mekân kullanımını keşfeder. Fikirleri tek bir formatta paylaşır Örneğin; sözsüz tiyatro. Ön prova süresi ve zaman hazırlığı olmadan mış’ gibi yapar.

Performans başlığında 5-7 yaş aralığının sonuna doğru bir çocuk:

Verilen bir durumdaki karakterin portresini çizer. Bir performans için kendi sonlarını oluşturur. Problem çözücü bir araç olarak performansı kullanır. Ses ve beden arasındaki ilişkiye dair deneyimsel bir farkındalık süreci geliştirir. Drama tekniklerini kullanarak izleyiciye bir mesaj ulaştırır. Birden fazla formatta fikirlerini paylaşır örneğin; bedeniyle bir başka kişiyi taklit ederek

veya sadece kuklalarla. Partneriyle beraber dramatik aksiyonu kullanarak doğaçlama yapabilir.

Performans başlığında 7-9 yaş aralığının sonuna doğru bir çocuk:

Verili bir durumdaki karakterin portresini çizer ve bunu sürdürebilir. Bir performansın olası sonuçlarını tahmin eder. Performansı problem çözücü bir araç olarak kullanır. Belirli bir izleyici kitlesi ya da bir amaç için bir performans yaratır. Karakter seslerinde, doğaçlamalarda ve aksanlarda kullanılan ses kontrolü kavramını deneyimler ve geliştirir. Birden fazla formatta düşüncelerini sanat yoluyla yansıtır örneğin; taklit ederek, kuklalarla veya hikâye anlatıcılığıyla, resmi ve resmi olmayan performans çeşitlerinin ayırt edilmesiyile. Doğaçlamayı kullanarak küçük gruplar içinde bir bölüm yaratır.

Performans başlığında 9-12 yaş aralığının sonuna doğru bir çocuk:

Performansı problem çözücü bir araç olarak kullanır. Pek çok formatı ve performans çeşitlerini uygun bir şekilde seçer ve kullanır; örneğin çalışılmış bir müzik ve doğaçlanmış taklit. İkna edici teknikleri vücut dilinde ve yüz ifadelerinde kullanır. Kendilerine güvenerek ve hayal güçleriyle özgür ve ani olarak doğaçlama yapar.

IB-DP (IBO Lise Diploma Programı) Tiyatro Dersinin Kapsam ve İçeriği:

IBO programında lise döneminde grup 6 dersi (sanat dersi kategorisinde) olarak tanımlanmış ve iki yıl süresi olan bağımsız bir ders olarak yapılandırılmış, oldukça kapsamlı bir içeriğe sahip tiyatro dersi söz konusudur. Öğrenci haftada beş saatten az olmamak üzere tam iki yıl boyunca tiyatro dersini alır.

Program http://www.stjulians.com/media/16987/IB_theatre-guide.pdf linkinden incelenebilir. Tiyatro dersi öğrencinin kültürün bileşeni olarak tiyatro sanatını tanımasını ve kendisini entelektüel anlamda geliştirmesini hedefleyen bir müfredat içeriğine sahiptir. Bu anlamda klasik bir yaratıcı drama çalışmasından ya da prodüksiyon üretimini başlat sayan tiyatro kulübü faaliyetinden oldukça farklıdır. Temel amaç dersi alan öğrencinin ulusal ve global ölçekte, çok boyutlu bir şekilde tiyatro sanatını yorumlayabilmesi ve ezberci bir

mantıktan uzak bir şekilde teatral yaratıcılığını geliştirmesidir. Ders haritasına bakıldığında amaçlar şu şekilde tanımlanır:

1. Birden fazla kültüre ait tiyatro geleneklerini teorik ve pratik bir şekilde anladığını göstermek
2. Prodüksiyonun öğelerini ve teatral pratiği anladığını göstermek
3. Farklı türdeki performansları eleştirel bir şekilde değerlendirmek
4. Bir performansın yapım ve sunumunda pratik olarak bulunmak ve temel seviyede teknik uzmanlık kazanmak
5. Tiyatro çalışmalarındaki kişisel gelişimini düzenli olarak değerlendirmek ve bunu kaydetmek
6. Çalıştığı tiyatro konuları hakkında yeterli bir araştırma yapmak ve bunları uygulamak
7. Oyun metinlerini ve farklı performans içeriklerini analitik ve imgesel düzeyde yorumlamak
8. Bireysel çalışmaya önem vermek ve grup çalışmasına yatkınlığını geliştirmek

IBO tiyatro dersinin (standart seviyede) içeriği ve kapsamı beş ana başlıktan oluşmaktadır:

1. **Bir tiyatronun yapım sürecine katılmak** (öğrenci bir tema seçer ve performans için bir eylem planı çıkarır, buradaki temel amaç düşünsel bir konsept oluşturmaktır.)
2. **Tiyatroda performans görevi almak** (öğrenci en az iki projede iki farklı fonksiyonla yer almak zorundadır, bu bölüm birebir uygulama içermelidir.)
3. **Dünya tiyatrosu ile ilgili araştırma yapmak** (öğrenci en az iki farklı kültüre ait araştırma yapmak zorundadır.)
4. **Bağımsız Proje** (öğrenci özgün ve yaratıcı bir sanatsal çalışma yapmak zorundadır)
5. **Günlük** (öğrenci ders sürecindeki bireysel gelişimini görsel-yazılı ve işitsel şekilde kayıt altına almak zorundadır)

Ders içeriği bu anlamda ne salt oyunculuk çalışması, ne de sadece tiyatroya dair bir konuda teorik araştırma yapmaktır. IBO tiyatro dersinde uygulama, teori ve kültürlerarası çalışmanın iç içe geçtiği oldukça zengin bir içerik söz konusudur. Teori ve uygulamayı iç içe geçiren bu program, aynı zamanda disiplinler arası çalışmayı, sanat felsefesini ve eleştirel düşüncüyü de gündemine alır. IBO tiyatro dersinde Bilgi Kuramı (TOK:Theory Of Knowledge) adı verilen

konsept ile de bağlantı kurularak, sanatın önemi, teatral değerlendirme kriterleri, sanatçı ve etik ilişkisi, tiyatronun toplumsal bağlamı sorgulanır.

Dersi özgün kılan önemli araçlardan bir tanesi de ölçme ve değerlendirme yönüdür. Genel IBO programında oldukça katı ve akademik dürüstlüğü ön plana çıkaran bir ölçme anlayışı vardır. Buna göre her dersin okul içi ve okul dışı olmak üzere iki değerlendirme aracı vardır. Değerlendirmede asıl önemli olan okul dışı değerlendirmedir. Yapılan tüm ödev ve sınavlar IBO kurumunun Galler'in Cardiff kentindeki genel merkezinde okunmaktadır. Yani bir öğrenci, IBO programındaki farklı öğretmenler tarafından değerlendirilmektedir. Hatta öğretmenin verdiği not bile farklı bir öğretmen tarafından notlandırılmakta ve denetlenmektedir. Sistem sadece öğrenciyi değil, öğretmeni veya idarecileri de denetlemektedir. Tüm öğrenciler lise 11.sınıfta IBO programına başlamadan önce akademik dürüstlüğü uyacaklarına dair imza verirler. Yapılan ödevlerde intihal ve akademik hırsızlığı önlemek için sıkı önlemler uygulanmaktadır. Tiyatro dersinin ölçme değerlendirmesi ise aşağıdaki gibidir:

IB-DP Tiyatro Dersi Standart Seviye Ölçme-Değerlendirmesi: **Okul Dışı Değerlendirme %50 ağırlığındadır.**

1. Öğrenci 1500-1750 kelimededen oluşan bir araştırma ödevi hazırlar. (%25 etkisi vardır) *Örneğin Brecht tiyatrosunda yabancılaştırma ögesinin kökenleri vs.*
2. Öğrenci pratik uygulamayı düşünerek yaratıcı bir fikir ve bir performans teklifinde bulunur. Bu teklif görsel materyal destekli bir şekilde 250 kelimelik yazılı sunumu içerir. (%25 etkisi vardır) *Örneğin Godot'u Beklerken oyununu bir alışveriş merkezinde nasıl kurgulardım? vs.*

Okul İçi Değerlendirme %50

1. Tiyatro performansı ve prodüksiyon sunumu için 5 ya da 7 görselle desteklediği 20 dakikalık sözel bir konuşma yapar. (%25 etkisi vardır) *Örneğin izlediği bir oyunun eleştirisini yapar*
2. En az 2000 kelimededen oluşan bağımsız bir portfolyo çalışması yapar (%25 etkisi vardır)

İki yılın sonunda iç ve dış değerlendirmeye tabi olan bir öğrenci 7 üzerinden puan alır, dersi geçebilmesi için en az 3 ya da 4 notunu almalıdır.

IB-DP programı tiyatro dersi öğretmene içerik oluşturma özgünlüğü sağlamaktadır. İki yıllık müfredat üç ana başlığa (yapım, performans ve dünya tiyatrosu) da yer verecek şekilde öğretmen tarafından yapılandırılır. Programı uygulayacak öğretmenler için hazırlanmış yönerge kitapçığında müfredat oluşumu için dört yöntem önerisi sunulmuştur.

1. **Modüler yaklaşım:** Tiyatro dersinin içeriği birçok ünite dizisine göre hazırlanabilir. Bu üniteler birbiriyle kopuk da olabilir, birbiriyle tamamlayıcı bir ilişki içinde de olabilir.
2. **Sıralama yaklaşımı:** Tiyatro dersinin içeriği hazırlanırken bir sömestr dönemi özel zaman dilimlerine ayrılır, her zaman diliminde farklı konuda çalışmalar yapılabilir.
3. **Tematik yaklaşım:** Tiyatro dersinin içeriği hazırlanırken her sömestr dönemi için ana bir tema seçilir, tüm içerik de bu temayla ilişkili bir şekilde yapılır. Örneğin komedi konusu ana tema ise, öğretmen yapım olarak tiyatro sürecinde mask konusu üzerine çalışabilir, dünya tiyatrosunda Commedia Dell'art başlığını seçebilir ve performans olarak da komediya türüne ait bir oyunda öğrencilere oyunculuk sorumluluğu verebilir.
4. **Başlangıç noktası yaklaşımı:** Tematik yönetime benzer olan bu tarzda, öğretmen bir yetenek, bir estetik gelenek, bir oyun metni ya da yazar, bir tiyatro türü, aşk, ritüel, savaş gibi ana temalardan yola çıkarak ders planı hazırlar.

IB-DP programında yer alan tiyatro eğitimcileri, öncelikle resmi olarak IBO programını uygulayan ya da programa başvuru yapmış aday okullarda çalışan eğitimciler olmak zorundadır. Program başlamadan önce zorunlu bir eğitim sürecine katılır ve sertifikasını alır. Ben Haziran 2009'da Almanya'nın Berlin kentinde İngiliz eğitimci Jim Morrisey'in liderliğinde yapılan çalışmaya katılarak sertifikamı aldım. Türkiye'den IBO tiyatro dersi konusunda ilk eğitim alan kişi olduğumu da belirtmek isterim. Yirmi kişinin katıldığı üç günlük çalışmada IBO tiyatro dersi hakkında model analizi yapıldı. Ayrıca IBO, Uluslararası Okul Tiyatroları Birliği (ISTA) ile de bağlantılı çalışmalar yapmakta ve dünyanın birçok kentindeki okullarda workshoplar düzenlemektedir.

SONUÇ

IBO programındaki drama çalışmasının yapılandırılması ve tiyatro dersinin içeriği ülkemizdeki sanat eğitimcileri tarafından dikkatle incelenmelidir. Seçkin bir anlayışla, çoklu zekâ ve çapraz müfredat ilkelerinden hareketle oluşturulmuş program, yaş grubu özelliklerini de dikkate almasıyla önümüzde önemli bir model olarak durmaktadır. IB-PYP kapsamındaki drama temel olarak eğitimde drama çalışmasına dönüktür. Drama çalışması dersler arası ilişkiyi sağlamak için kullanılan bir araçtır, bağımsız bir sanat formu olarak düşünülmez. Sadece drama öğretmenleri tarafından değil, tüm öğretmenler tarafından kullanılabilir. Kuru ve didaktik bir yaklaşımdan uzaklaştığı ölçüde, dramanın eğitim kalitesini artırdığı bilinen bir gerçektir. Bu anlamda tema bazlı bir çalışma olan IB-PYP drama uygulamaları analiz edilmelidir.

IB-DP kapsamındaki tiyatro dersi ise sadece liseler için değil Türkiye'deki tiyatro bölümleri, eğitim fakültesindeki drama dersleri ve de konservatuarlara da model oluşturabilecek bir içerik ve kapsamda hazırlanmıştır. Lise programında iki yıl süren, haftada beş saati kapsayan program gerek içerik gerekse de yaklaşım açısından çok değerli bir yerde durmaktadır. Ayrıca IB-DP tiyatro programı, resmi ve devletçi bir eğitim yaklaşımından uzaklaşmak ve yenilikçi arayışları oluşturmak açısından öğretmenlere manevra şansı sağlamaktadır. Türkiye'de tiyatro ve drama alanında sistematik yaklaşımlar konusunda sıkıntı yaşandığı herkes tarafından bilinen bir gerçekliktir. Bu anlamda IB-DP programı önümüzde incelenmesi gereken bir model olarak durmaktadır. Ancak bu model incelenirken, Türkiye koşullarındaki ihtiyaçlar, öğrencilerimizin yabancı dil seviyeleri ve felsefi-düşünsel bilgi birikimlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Sanat derslerinin bilimsel ve metodolojik yaklaşımlarla zenginleştirilmesi, disiplinler arası bir boyut kazanması ve Türkiye'ye özgü elitist olmayan bir modelin ortaya çıkması için IBO programının yorumlanması gerekmektedir.

Kapitalizm gelişmesi adına, seçkin ve nitelikli bir eğitim sistemi olarak ortaya çıkan IBO programı, biçimsel ve düşünsel anlamda alternatif açılım olanakları sağlama potansiyeline de sahiptir. Makalenin başında da belirtildiği gibi, reformlar hem devletler hem de bireyler tarafından kullanılmaya uygun düzenlemelerdir. Sanat eğitimi alanındaki yenileşme için de, özgün modeller geliştirilmesi gerektiği açıktır. Örneğin Prof.Dr.Selda Öndül, sanat eğitiminde

yenilikçi bir çalışma yapabilmek için öncelikle kültür endüstrisine bağımlılık ilişkisinin reddedilmesini ve disiplinler arası ve hiyerarşik olmayan bir yapılanma ile sanat eğitiminin güncellenmesi gerektiğini savunur:

“21.yüzyıl insanından beklenen, sorunları bir disiplinden ötesine geçerek çözmesi; bilinmeyen alanlarda araştırmalar başlatmak için cesareti olması; tekil-disiplin hakkındaki derinlemesine bilgisini öğrenimini görmediği alanlara taşınması; meseleleri daha geniş çerçeveler içinde ele alması; çoklu bakış açılarını tartışabilmesi; farklılıkların uzlaşma alanlarını keşfetmesi; birlikte çalışma alışkanlığını edinmesi; yükümlülüğü, sorumluluğu, otoriteyi paylaşmayı öğrenmesi; daha önce hiç sorulmayan soruları sormayı akıl etmesi; eleştirel sorgulama alışkanlığını edinmesi, analitik beceriler geliştirmesi; problem çözmeye yaratıcı olması; birbirinden bağımsız bilgi blokları arasında yolunu bulması ve öğrenim gördüğü alana tutunarak kendi yolunu bulmasıdır.” (Öndül, 2010:71)

Liberal paradigmayı savunan IBO eğitim reformu girişiminin, sanat eğitimcileri ve tiyatro ve drama eğitimcileri tarafından model analizi yapılarak incelenmesi biçimsel ve düşünsel yeniliklerin önünü açabilecek niteliktedir. Özellikle geleneksel kurumların okul ve eğitim paradigmasını yenileme adına, IBO sisteminden yararlanması düşünülmelidir. Dünya genelinde akademilerinin değişim geçirdiği, digital bilgi yapılarının ve akademik dürüstlük ilkelerinin öne çıktığı bir dönemde, IBO sistemi önümüzde önemli bir müfredat modeli olarak durmaktadır.

KAYNAKÇA

- Chomsky, Noam, (2007) *Demokrasi ve Eğitim*, İstanbul: BGST Yayınları
- IB-PYP Drama Scope and Sequence*, Haziran 2004, (<http://www.drscact.com/Admin/PYP/scopesequence/drama.pdf>)
- International Baccalaureate Organisation PYP-Guide*, (www.ibo.org)
- International Baccalaureate Organisation Theatre-Guide*, 2007, http://www.stjulians.com/media/16987/IB_theatre-guide.pdf
- International Baccalaureate Organisation*, Jim Morrissey Course Outline, Haziran 2009

- Öndül, Selda, (2010) *Tiyatro Eğitimi-Öğretimi Nasıl Bir Yapılanma İçinde Yer Almalı?* İstanbul: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Yayınları
- Tusting, Karin, (2011) *Öğrenme Kuramları ve Yetişkin Öğrenme Modelleri Üzerine Kısa Bir İnceleme*, Ankara: Dipnot Yayınları